

Ana Dili Türkçe Olan Öğrencilerin Rus Dili Ediniminde Yaptığı Fonetik Hatalar Üzerine Bir Araştırma

Kerami Ünal*

Özet

Makale, Türkçe konuşan öğrencilerin Rus dilinin fonetik yapısının ediniminde karşılaştıkları güçlükler üzerinde durmaktadır. 660 (Data 1, 2, 3) ve 996 (Data 4) saat süren ve dilin tüm yönlerini (fonetik sistem, gramer, kelime bilgisi vs.) ve konuşma etkinliği türlerini (yazma, okuma, dinleme, konuşma), sınavları ve öğrencilerin testlerini içeren Rus dilini edinme kurslarını tamamladıktan sonra ölçme ve değerlendirme yapıldı (sonuçlar başarı grafiği şeklinde makalenin sonunda gösterilmektedir). Ölçme ve değerlendirme sonuçlarına göre Türk öğrencilerin karşılaştıkları güçlükler tespit edilmiş ve nedenleri araştırılmıştır. Öğrencilerin fonetik hatalarını analiz etmek için kelimelerin başında, ortasında ve sonunda, sert ve yumuşak ünsüzlerin nasıl telaffuz edildiği hususunu yazmaları talep edildi. Ünsüzlerin hangi harflerin yardımıyla sert ve yumuşak telaffuz edildiği, ayrıca *я, ю, е, ё* ünlülerinin (kelime içinde farklı pozisyonlarda) ünsüzleri nasıl etkilediğini tanımlamaları istendi. Önlerindeki ünsüzlerin sertliğini ifade eden *а, о, у, в* ünlülerinin Rus dilindeki fonetikselle etkisi de vurgulandı. Öğrencilerin *а* ve *о* ünlülerinin vurgulu ve vurgusuz konumlardaki telaffuz başarısının karşılaştırılmasıyla ilgili bir analiz yapıldı. Rusça konuşulmayan ortamda, Türk öğrencilerin, Rus Dilinin tonlamasını ve telaffuzunu özümseme şekli tespit edildi. Öğrencilerin seviyesine uygun metinler verilerek vurgulu ve vurgusuz *а* ve *о* fonemlerinin telaffuz durum-değerlendirmesi yapıldı. Burslu öğrencilerin dil edinimindeki motivasyonu da dikkate alınarak en başarılı öğrenciler arasındaki başarı ölçümü ve grafiği yapıldı.

---

*Fatih Üniversitesi Rus Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, kunal@fatih.edu.tr

Anahtar kelimeler: Yabancı Dil Edinimi, Rus Dili, Türk Öğrenciler, Ünlü sesler, Ünsüz sesler, Ses yapısı, fonetik hatalar.

Research of Phonetic Mistakes of Turkish Students in the Acquisition of the Russian Language

Abstract

The article focuses on the difficulties faced by Turkish-speaking students in the acquisition of the phonetic structure of the Russian language. It takes 660 (Data 1, 2, 3) and 996 (Data 4) hours and covers all aspects of language (phonetic system, grammar, vocabulary, etc.) and types of speaking activities (writing, reading, listening, speaking), exams and tests of students. Assessment and evaluation were carried out after completing the Russian language acquisition courses (the results are shown at the end of the article in the form of a success graph). According to the measurement and evaluation results, the difficulties faced by Turkish students were determined and their reasons were researched. Students were asked to write down how hard and soft consonants were pronounced at the beginning, middle, and end of words to analyze their phonetic errors. They were asked to describe how consonants are pronounced hard and soft with the help of which letters, as well as how vowels *я, ю, е, э* (in different positions in the word) affect the consonants. The phonetic influence of the vowels *а, о, у, в* in the Russian language, which expresses the hardness of the consonants before them, was also emphasized. An analysis was made on the comparison of the students' pronunciation success of *а* and *о* vowels in stressed and unstressed positions. In the non-Russian speaking environment, the way Turkish students assimilate the intonation and pronunciation of the Russian language was determined. Pronunciation of the stressed and unstressed *а* and *о* phonemes was evaluated by giving texts appropriate to the level of the students. Considering the motivation of the scholarship students in language acquisition, the success measurement and graph among the most successful students were made.

Key words: learning a foreign language, Russian, Turkish students, vowels, consonants, phonetic system, phonetic errors.

Giriş

Dil, insanların iletişim kurma ihtiyacını sağlayan bir araçtır. Dilin tarifini birçok araştırmacı farklı zamanlarda farklı şekillerde yapmışlardır. En geniş ve en kapsayıcı tanımı Prof. Dr. Zeynep Korkmaz'ın kitabında görmekteyiz. Korkmaz'a göre dil: "İnsanlar arasında karşılıklı haberleşme

aracı olarak kullanılan duygu, düşünce ve isteklerin ses, şekil ve anlam bakımından her toplumun kendi değer yargılarına göre biçimlenmiş ortak kurallarının yardımı ile başkalarına aktarılmasını sağlayan seslerden örülü, çok yönlü ve gelişmiş sistemdir" (Korkmaz, 2007). Yine Prof. Dr. Muharrem Erginde Korkmaz'ın dil tarifi ile örtüşen tanımlama da bulunmuştur (Ergin, 2008: 3). İnsanlar ve toplumlar dil sayesinde kendilerini geliştirebilmekte, ekonomik, haberleşme teknolojik vs. gibi açılardan içinde bulunduğu çağa ayak uydurabilmektedir. Bu durum yabancı dil edinmenin önemini artırmakta ve hatta çoğu kez ihtiyaç haline getirmektedir.

Dünyada yaşayan herkes nitelik olarak yabancı dil edinmenin insan hayatındaki öneminin farkındadır. Edinilen her yabancı dil yeni bir insan, yeni bir dünya, yeni bir kültür, yeni bir toplum ve yeni bir kapı açmaktadır. Ebeveynler bunun farkında olup çocuklarına bir yabancı dil edindirmek için gayret göstermektedirler (Demirkan, 2008).

Yeni yetişen nesil daha okul sıralarında bir yabancı dil edinmeye gayret göstermekte ve zamanlarını ve paralarını hiç çekinmeden bu yönde harcamaktadırlar. Bu durum çoğu kez öğrenilen dilin konuşulmadığı ortam olmaktadır. Konuşulmayan ortamda bir yabancı dilin edinilmesinin edinenlerin yaşı, edinme koşulları ve olanakları, edinilen dilin toplumdaki ihtiyaçları ve diğer bazı nedenlerden dolayı birçok zorluğa neden olduğu bilinmektedir (Унал, 2007: 88)

Türkiye için Rus Dilinin Önemi

Rus dilinin Türkiye'deki önemi ve ülkeye getirdiği katma değer hiçbir zaman göz ardı edilemez. Ruslar ile Türklerin ilk diplomatik ilişkilerinin başladığı 1492 yılından beri devlet protokolündeki yeri ve önemi de her geçen gün artmaktadır (Юнал, 2011: 458-462). Bunları maddeler halinde sıralayacak olursak ilk aklımıza gelenleri şu şekilde yazabiliriz.

a. 1990 lara kadar siyasi bakımdan Dünya dengelerini oluşturan ideolojik engellerin (SSCB'nin dağılması) ortadan kalkmasının ardından Rusya ile Türkiye arasındaki ilişkiler Tarihin hiçbir döneminde olmadığı kadar hızlı ilerlemektedir. Siyasi, askeri, ekonomik, enerji, sosyal ve kültürel yakınlaşma ticaret, turizm ve eğitim sahalarında ivme kazandırmaktadır. 2007 yılında

Türkiye'de Rusya Yılı, 2008 yılında ise Rusya'da Türkiye Yılı ilan edilmesi bu yakınlaşmanın bir göstergesidir.

b. Baltık Denizi'nden Pasifik Okyanusu'na kadar olan bölgede Rusça konuşulmaktadır. Sovyetler Birliği'nin eski cumhuriyetleriyle, özellikle Kafkas ve Orta Asya devletleriyle Türkiye Cumhuriyeti her geçen gün güçlenen siyasi, ekonomik ve kültürel bağlara ve ilişkilere sahiptir. Bu devletlerde nüfusun büyük bölümü akıcı Rusça konuşmaktadır.

c. Rus Dili Birleşmiş Milletlerin beş çalışma dilinden biridir.

d. Özellikle 19. yüzyılda Rus dilinde dünyaca ünlü kültür ve sanat eserleri yazılmıştır. Hemen herkes tarafından kabul görmüş meşhur Rus yazarların (F. Dostoyevski, L. Tolstoy, A. Chekhov ve diğerleri) eserlerini aslından okumak ihtiyaç haline gelmiştir. En profesyonel çeviri dahi tüm anlam tonlarını iletememekte ve orijinalinin yerini alamamaktadır. Şah eserleri yazıldığı dilde okumak akla yatkın en isabetli çözüm gözükmektedir (Унал, 2007: 88).

Türkiye'de, okullarda, kolejlerde ve üniversitelerde Rus Dili giderek yaygınlaşmaktadır. Bunun en belirgin örneklerinden biri de Turizm ve Otelcilik Meslek liselerinde hem teorik hem uygulamalı öğretilmeye başlanmasıdır. Yükseköğretim kurumlarında her geçen gün yeni bölümlerin açılması ihtiyacın büyüklüğünü göstermektedir (Юнал, 2011: 458-462). Türk öğrencilere Rusça edinme deneyimi yavaş yavaş kazandırılmaktadır. Bu bağlamda, bu makalede, kendi öğretim deneyimimiz paylaşmakta ve seslerin edinimi sırasında ortaya çıkan zorluklar üzerinde durulmaktadır.

Rus Dilinin Fonetik Yapısı

Ana dilin dışında yabancı bir dil edinme sırasında herkesin ilk karşılaştığı sorun o dilin fonetik yapısıdır. Rus dilini edinen Türk öğrencilerin de ilk karşılaştığı zorluk ise hiç şüphesiz Rus dilinin fonetik özellikleridir. Genel kabul edilen kurala göre öğrenilen dilin seslerinin telaffuzları ve dilin gramer yapısı birbirinden prensip olarak ana dilden farklı olmakta ve hiç şüphesiz öğrenciler bazı zorluklar yaşamaktadırlar (Лю ли, 2004).

Konuşmamızı parçalara ayıracak olursak, en büyük birimine cümle, cümleyi oluşturan birimlere kelime, kelimeleri oluşturan birimlere ise fonem denmektedir. Fonemler en küçük konuşma birimidir.

Fonemler kendi içindeki sınıflamaya göre açık sesle telaffuz edilen ünlü sesler ([a], [o], [y], [ɔ], [и], [ы]) ve gürültü ile telaffuz edilen ünsüz seslerden ibarettir. Gürültü ile telaffuz edilen fonemler yumuşak ünsüzler ve sert ünsüzler olmak üzere iki ayrı gruba ayrılmaktadır.

Bu bağlamda Rus dilindeki ses telaffuz zorlukları ünlü seslerin telaffuzundan ve ünsüz seslerin telaffuzundan kaynaklanan zorluklar şeklinde iki ana gruba ayrılabiliriz.

Ünlü sesleri telaffuz etmede yaşanan zorluklar

A. Bilindiği gibi, Rus alfabesinde 10 sesli harf vardır: *a, o, y, ы, э, и, я, ю, е, ё*. Rus dilinde *e, ё, ю, я, и* harfleri kendilerinden önceki ünsüzleri yumuşatır, kendileri ise *j* sesini vermezler. Örneğin: *ветка, мята, Алёша, берёза, люстра, диван*. Bu örneklerdeki ünsüzler *в, м, л, б, д* anadili Rusça olan insanlar hiçbir zorluk göstermeden yumuşak olarak telaffuz etmektedirler.

Rusçadaki *a, o, y, ы* ünlüleri kendilerinden önce gelen ünsüzleri sert okuturlar. Örneğin: *нос, лук, был* vs. gibi. Bu örneklerdeki ünsüzler *н, л, б* anadili Rusça olan kişiler tarafından sert olarak telaffuz edilir.

Türkçede de benzer telaffuzları görmek mümkündür.

Örneğin, Rus Dilinde en çok kullanılan ve telaffuzu en kolay olan *был* ve *бил* sözlerini ele alalım. İlk kelimedeki *б* fonemi sert ikinci kelimedeki *б'* fonemi yumuşak telaffuz edilmektedir. Benzer durum Türkçedeki *yay* ve *yel* kelimelerinde görülmektedir. Birinci kelimedeki *y* sesi sert, ikinci kelimedeki ise yumuşak telaffuz edilmektedir.

Yukarıda da belirtildiği gibi, yumuşak bir ünsüzden sonraki *я, ю, е, ё* sesleri *j* olmadan telaffuz edilir. Örneğin, *белый, сел, мята, нес, люк*. Kelimedeki, *белый*, ses *б'* yumuşak bir şekilde telaffuz edilir ve bu yumuşak sesteki sonra *j* telaffuz edilmeden *э* ünlü sesi gelmektedir. Ana dili Türkçe olan öğrenciler bu kuralı unutarak Rusçada olduğu gibi yumuşak telaffuz etmede

zorlanmaktadır ve kendi anadillerindeki gibi telaffuz etmektedirler. Bu da çoğu kez yanlış anlamalara sebebiyet vermektedir.

Fatih Üniversitesinde 2013 yılında B-3016 numaralı sınıfta Rus Dilini sıfırdan öğrenen 14 kişilik sınıfta 3. dönemde eğitim gören öğrenciler üzerinde yapılan dikte yazdırmada anlamlı ve bütün halindeki metin içerisinde yukarıdaki örnekte olduğu gibi içinde **я, ю, е, ё** harfleri bulunan 41 adet sözcük soruldu. Çıkan sonuç şu şekilde oldu.

Data 1

1 öğrenci 37 doğru yaptı. (Burslu) %90,24 başarı sağladı.

3 öğrenci 36 doğru yazdı. (Burslu) %87,80 başarı sağladı.

2 öğrenci 34 doğru yazdı. (Ücretli) %82,92 başarı sağladı.

1 öğrenci 33 doğru yazdı. (Ücretli) %80,48 başarı sağladı.

1 öğrenci 32 doğru yazdı. (Ücretli) %78,04 başarı sağladı.

6 öğrenci ise 32 den daha az doğru yaptı (Ücretli)%78,04 den daha az başarı sağladı.

Data 1, 660 saat Rus Dilinin farklı disiplinlerini başarıyla tamamlayan en başarılı 8 öğrencinin performansı ve başarı grafiği makalenin sonuç kısmında verilmiştir.

B. Rus Dilinde **я, ю, е, ё** harfleri kelimelerin başında kullanıldıklarında iki ses vermektedir. Ünsüz **ј** ve ondan sonra **а, у, э, о (ја, ју, јэ, јо)** seslerini almaktadır. Örneğin, **язык, япон, яхта, юбка, юноша, юный, есть, ехать, ёлка** gibi.

Bu durumda Türk öğrenciler her zaman **язык** kelimesini **я** harfi ile değil, **ј** ve **а** (j+a) harfleri ile yani **јазык** şeklinde yazmaktadırlar. Yine **ю, е, ё** harfleri ile başlayan kelimelerde aynı hatayı yapmaktadırlar. Yani **юный** kelimesini **јуный, есть** yerine **јэсть, ёлка** yerine **јолка** gibi yazmaktadırlar.

Fatih Üniversitesinde 2013 yılında B-3016 numaralı sınıfta Rus Dilini sıfırdan öğrenen 14 kişilik sınıfta 3 dönemde eğitim gören öğrenciler üzerinde yapılan dikte yazdırmada metin içerisinde 18 adet **я, ю, е, ё** ile başlayan kelime soruldu. Çıkan sonuç şu şekilde oldu.

Data 2

Ana Dili Türkçe Olan Öğrencilerin Rus Dili Ediniminde Yaptığı Fonetik Hatalar Üzerine Bir Araştırma

1 öğrenci 18 doğru yazdı (Burslu). %100 başarı sağladı.

3 öğrenci 17 doğru yazdı (Burslu). %94,44 başarı sağladı.

1 öğrenci 16 doğru yazdı (Ücretli). %88,88 başarı sağladı.

3 öğrenci 15 doğru yazdı (Ücretli). %83,33 başarı sağladı.

6 öğrenci 15 dan daha az doğru yazdı (Ücretli). %83,33 den daha az başarı sağladı.

Data 2, 660 saat Rus Dilinin farklı disiplinlerini başarıyla tamamlayan en başarılı 8 öğrencinin performansı ve başarı grafiği makalenin sonuç kısmında verilmiştir.

C. Ünlü, yumuşak ve sert ünsüz fonemlerden sonra da aynı hatalar meydana gelmektedir. Örneğin: *моя, своя, семья* ve *объём* kelimelerini Türk öğrenciler *j* harfi ile yazmaktadırlar. Yani *моя* kelimesini *мойя (моја)* ve *семья* kelimesini *семйя (семја)*, *объём* kelimesini *обйом (објом)* şeklinde yazmaktadırlar. Şunuda burada vurgulamak gerekir. Yukarıdaki örneklerde *o* ve *e* Rusçada vurgusuz telaffuz edilmekte ve benzer bir duruma Türkçede rastlanılmamaktadır.

Fatih Üniversitesinde 2013 yılında B-3016 numaralı sınıfta Rus Dilini sıfırdan öğrenen 14 kişilik sınıfta 3. dönemde eğitim gören öğrenciler üzerinde yapılan dikte yazdırma çalışmasında metin içerisinde 27 adet yumuşak ve sert sesli harflerin yazım çalışması yapıldı. Çıkan sonuç şu şekilde oldu.

Data 3

1 öğrenci 26 doğru yazdı (Burslu). %96,29 başarı sağladı.

2 öğrenci 25 doğru yazdı. (Burslu). %92,59 başarı sağladı.

1 öğrenci 24 doğru yazdı. (Burslu). %88,88 başarı sağladı.

4 öğrenci 23 doğru yazdı. (Ücretli). %85,18 başarı sağladı.

6 öğrenci 23 den daha az doğru yazdı. (Ücretli). %85,18 daha az başarı sağladı.

Data 3, 660 saat Rus Dilinin farklı disiplinlerini başarıyla tamamlayan en başarılı 8 öğrencinin performansı ve başarı grafiği makalenin sonuç kısmında verilmiştir.

D. Türk öğrenciler Rus Dili ediniminde vurgu konusunda da sorun yaşamaktadırlar. Rusça seslerin her zaman aynı şekilde telaffuz edilmediği kuralını çoğu kez unutmaktadır. İlk etapta, Rusçadaki *a* ve *u* fonemlerinin telaffuzu ile başlamanın daha uygun olacağını düşünüyorum. En çok hatanın bu iki fonem üzerinde olduğu gözlemlenmiştir. Vurgulu *a* fonemi vurgusuz *a* fonemine göre daha uzun okunmaktadır. Örneğin: *nána* ve *máma* kelimelerinde birinci *a* fonemi vurgulu olduğu için diğer *a* fonemine göre uzun telaffuz edilmektedir. Rusçadan farklı olarak Türkçede genel kural olarak vurgu istisnai bir durum olmadıkça son hecede bulunmaktadır. Türkçede, soru sorulduğunda veya bir şey ima edilmek istendiğinde vurgu yapılır. Bu iki hususun dışındaki durumlarda ünlüler hemen hemen eşit şekilde telaffuz edilir (Dursunoğlu, 2006:268). Örneğin: *sabah*, *akşam* kelimelerinde Türkçe yazımına göre vurgu son hecededir. Rusça ‘da, vurgulu ve vurgusuz *a* fonemi farklı şekillerde telaffuz edilmektedir. Rusçadaki vurgulu *a* fonemi Türkçedeki *a* fonemi ile karşılaştırılmaktadır. *Пána* kelimesinde, vurgu ilk *a* foneminin üzerindedir. Bir kelimeyi vurgusuz veya son heceye vurgu yaparak telaffuz ederseniz, kelimenin anlamı bazen anlaşılmaz hale gelmektedir.

Rus Dilinde vurgulu *u* fonemi uzun yani ses yükseltilerek telaffuz edilmektedir. Vurgusuz *u* fonemi ise daha kısa yani ses yükseltilmeden telaffuz edilmektedir. Örneğin: *кúсточка*, *завúсимость*, *закрепúть*. *Кúсточка* и *завúсимость* kelimelerinde vurgudan sonraki *o* fonemi *ы* fonemine yakın telaffuz edilmekte ve [Ъ] işareti ile belirtilmektedir. *Понúть* ve *пронúть* kelimelerinde vurgudan önce gelen *o* fonemi daha çok *a* fonemine yakın telaffuz edilmekte ve [А] işareti ile gösterilmektedir (Аванесов, 1984; Greku, 2013: 55).

Türk Dilinde böyle bir telaffuz şekli ve durumu bulunmamaktadır. Örneğin, *i* fonemi ile başlayan *iki*, *yirmi*, *silik*, *silinti* Türkçe kelimelerde Rus Dilindeki kadar belirgin (baskın) değildir. Türkçe *bilmiyor* kelimesinde vurgu *bil-* hecesinde olduğu halde vurgudan hemen sonra gelen *-mi-* hecesi Rus dilindeki kadar belirgin olmamaktadır. Yine aynı örnekte *bil-* vurgusu *o* foneminin telaffuzunu değiştirmemektedir. Türkçede sesli uyumu olduğu için *o* foneminden sonra *i* fonemi gelmez. Vurgusuz fonemlerin ses tonlarında Rusçadaki gibi bir değişiklik olmamaktadır. Bütün fonemler yazıldığı gibi telaffuz edilmektedir (Akbayır, 2003).

Fonemlerin (o, я, e, ё, ю) Vurgulu ve Vurgusuz Telaffuzları

Türk öğrenciler vurgulu ve vurgusuz *o, я, e, ё, ю* fonemlerini telaffuz ederken sıklıkla hata yapmaktadırlar. Yanlış veya hatalı telaffuz durumunda bazen çok zıt anlamlarda çıkmaktadır. Rus Dilinde *o* fonemi vurgusuz olduğu durumlarda [ɔ] ve [Λ] şeklinde telaffuz edilmektedir. *O* fonemi vurgunun hemen bir önündeysen *хорошо* [хърΛшó] ve *носок*[пΛсóл] kelimelerinde olduğu gibi [Λ] sesini vermektedir. Eğer vurgudan sonra geliyorsa *можно* [мóжнъ] kelimesinde olduğu gibi [ɔ] sesini vermektedir (Кодзасов ve Кривнова, 2001). Türk dilinde *okul, ordu, otomobil* vs. gibi fonemler yazıldığı gibi telaffuz edilmektedir. Türk öğrencilerin hafızalarında ve şuur altlarında Türkçedeki kurallara aşinalık olmakta ve Rusçadaki fonetik kuralları algılamada ve uygulamada zorluk çekmektedirler. Bundan ötürü vurgusuz *o, я, e, ё, ю* fonemleri Türk öğrenciler için karmaşık gelmekte ve içinde bu fonemlerin bulunduğu sözcükleri yazarken veya konuşurken sık sık yanlış yapmaktadırlar (Унал, 2007: 89).

Ünsüz Sesleri Telaffuz Etmede Yaşanan Zorluklar

Yumuşak ünsüzlerin nasıl oluştuğunu, ne olduklarını ve sert ünsüzlerden nasıl farklı olduklarını anlamaya çalışalım.

Ses ve gürültünün birleşimiyle telaffuz edilen seslere yumuşak ünsüz veya sert ünsüz denmektedir. Yumuşak ünsüzler oluştuğunda yani telaffuz edildiğinde, nefes verirken ses tellerinden hava geçer ve onları titretir. Ellerimizi boğazımıza koyduğumuzda ses tellerinin titreşimini hissedebiliriz. Kulaklarımızı ellerimizle tıkadığımızda yumuşak ünsüzleri telaffuz ettiğimizde kulaklarda çınlama meydana gelmektedir. Sert ünsüzleri telaffuz ederken ses tellerinin titreşimi ve kulaklarda çınlama hissedilmez (Черкасова, 2009: 5).

Yumuşak ünsüzler, oluşumunda gürültünün sese hakim olduğu gürültülü konuşma sesleridir. Başka bir ifadeyle tarif edecek olursak (gürültü+ses) *d* sesinin çıkmasına yani rahat telaffuz edilmesine *a* sesi yardımcı olmaktadır. Aksi durumda *d* sesini çıkartmak zorlaşmaktadır.

Rus dilinin ses bilgisinde 11 harfle belirtilen 20 yumuşak ünsüz harf vardır (Зиндер, 1960).

«б» — harfi hem kalın [б] hem de ince [б'] ses vermektedir.

«В» — harfi hem kalın [в] hem de ince [в'] ses vermektedir.

«Г» — harfi hem kalın [г] hem de ince [г'] ses vermektedir.

«Д» — harfi hem kalın [д] hem de ince [д'] ses vermektedir.

«Ж» — [ж]

«З» — harfi hem kalın [з] hem de ince [з'] ses vermektedir.

«Й» — [й']

«Л» — harfi hem kalın [л] hem de ince [л'] ses vermektedir.

«М» — harfi hem kalın [м] hem de ince [м'] ses vermektedir.

«Н» — harfi hem kalın [н] hem de ince [н'] ses vermektedir.

«Р» — harfi hem kalın [р] hem de ince [р'] ses vermektedir.

Rus dilindeki bazı yumuşak ünsüzler sert ünsüzlerle eşleşmektedir.

Yumuşak

б

в

д

з

г

ж

Sert

п

ф

т

с

к veya х

ш

A. Kelimelerin Sonunda Sertleşen Ünsüzler

Yumuşak ünsüzler kelimenin sonunda olduğu zaman sertleşmekte her ne kadar yazımı yumuşak olsa da telaffuz edilirken sert okunmaktadır.

б sesli ünsüzü **п** sessiz ünsüzüne, örneğin: **араб**

в sesli ünsüzü **ф** sessiz ünsüzüne, örneğin: **Иванов**

д sesli ünsüzü т sessiz ünsüzüne, örneğin: завод

з sesli ünsüzü с sessiz ünsüzüne, örneğin: рассказ

г sesli ünsüzü к veya х sessiz ünsüzüne, örneğin: друг, бог

ж sesli ünsüzü ш sessiz ünsüzüne, örneğin: этаж, нож

Türk dilinde kelime sonunda herhangi bir sertleşme bulunmamaktadır. Türk öğrenciler her ne kadar teorik olarak bunları öğrenseler veya bilseler de yazımda, okumada veya konuşma sert ünsüz kuralını unutarak hata yapmaktadırlar.

Rus dilinde, yumuşak ünsüzler sadece kelimelerin sonunda değil başında ve ortasında da asimilasyona (benzeşme) uğramaktadırlar.

B. Kelimelerin Başında Sertleşen Ünsüzler

Все, вход, второй kelimelerinde *с, х, т* sert ünsüzleri *в* yumuşak ünsüzünü etkileyerek *ф* sesini vermektedirler.

C. Kelimelerin Ortasın Sertleşen Ünsüzler

Автобус, робкий, сказка, будка kelimelerinde *в, б, з, д* yumuşak ünsüzleri asimilasyona uğrayarak *ф, н, с, т*. Sert ünsüzlerine dönüşmektedirler.

Buna benzer bir durum Türk dilinde bulunmamakta ve öğrencilerin dil edinimini zorlaştırmakta ve sürekli hata yapmalarına sebebiyet vermektedir.

D. Rus Dilindeki ж, ш ve ч Ünsüzleri

Rus Dilinde *ж, ш ve ц* ünsüzlerinden sonra *и* ünlüsü *ы* olarak telaffuz edilmektedir. Örneğin, *жить, жизнь, живот, машина, шиповник, шить, ширина, цирк, цифра, цитата, цилиндр*. Türkçede buna benzer bir kuralın bulunmaması Türk öğrencileri yanlış yapmaya zorlamaktadır. Aynı veya yakın sesleri veren kelimelerde mesela, *şimşek, şirin, şirket, jilet, jip* vs. yazıldığı gibi okumaktadır (Ergin, 1999). *Ц* sesi Türkçede bulunmamakta ve ana dili Türkçe olanların bu sorunu çözmeleri zaman almaktadır. Türkçe de *ts* ünsüzlerinin bileşimi ile ifade edilmektedir.

Ana dili Rusça olan öğrenciler Türkçe öğrenimi sırasında benzeri fonetik hatalar yapmaktadırlar. En çok yanlış oldukları ve farklı anlamalara sebebiyet veren *е* sesiyle başlayan kelimelerin telaffuzu ve okunmasında meydana gelmektedir. Mesela, *emekli* (пенсионер) kelimesini *yemekli* (с едой, с закуской) olarak okumakta ve tamamen farklı bir mana ifade etmektedirler. Rusça öğrenenlerin en çok karıştırdıkları *ý* ve *i* harflerinin yazımında olmaktadır.

Vurgudan Kaynaklı Fonetik Hatalar

Türk öğrenciler Rusçadaki vurguyu kullanmada çok sık hata yapmaktadırlar.

Örneğin, Rus Dilinde *слово* (İsmin yalın hali ve tekil), *слова* (İsmin yalın hali ve çoğul), *слова* (İsmin –in hali ve tekil), *учитель* (İsmin yalın hali ve tekil), *учителя* (İsmin –in hali ve tekil), *учителѣ* (İsmin yalın hali ve çoğul), *домá* (İsmin yalın hali ve çoğul), *дóма* (İsmin bulunma hali ve tekil). Bu örneklerde ismin halleri, tekillik ve çoğulluk durumları değişmektedir. Örnekte verilen kelimelerin anlamları vurgunun nerede olduğuna göre değişmektedir. Türk öğrenciler vurgunun yerini bilememekte, okuma ve telaffuzda hata yapmaktadırlar. Konuşmacının Rus Dilindeki kelimelerin vurgularını uzatarak okumadığı veya söylemediği zaman veya yanlış telaffuz etmesi anlamayı zorlaştırmaktadır. Çoğu durumda tekrara neden olmaktadır. Ana dili Rusça olanlar da bu tür durumlara düşmektedirler. Bazen de muhatabın tamamen yanlış anlamasına ve algılamasına sebebiyet vermektedir. Bazen de vurgu doğru söylenmediği zamanlarda ayıp anlamlarda içermektedir. Örneğin: *писáть-пíсать*.

Ana Dili Türkçe Olan Öğrencilerin Rus Dili Ediniminde Yaptığı Fonetik Hatalar Üzerine Bir Araştırma

Fatih Üniversitesinde 2013 yılında Rus Dilini sıfırdan öğrenen 11 kişilik sınıfta 5 dönemde eğitim gören öğrenciler üzerinde yapılan denemede 57 sözcük içeren metne vurguların yerlerinin işaretlenmesi istendi. Çıkan sonuç şu şekilde oldu.

Data 4

1 öğrenci 53 doğru işaretledi. (Burslu) %92,98 başarı sağladı.

1 öğrenci 51 doğru işaretledi. (Burslu) %89,74 başarı sağladı.

1 öğrenci 46 doğru işaretledi. (Ücretli) %80,70 başarı sağladı.

1 öğrenci 45 doğru işaretledi. (Ücretli) %78,94 başarı sağladı.

1 öğrenci 43 doğru işaretledi. (Ücretli) %75,43 başarı sağladı.

6 öğrenci ise 43 den daha az doğru işaretledi (Ücretli)%75,43 den daha az başarı sağladı.

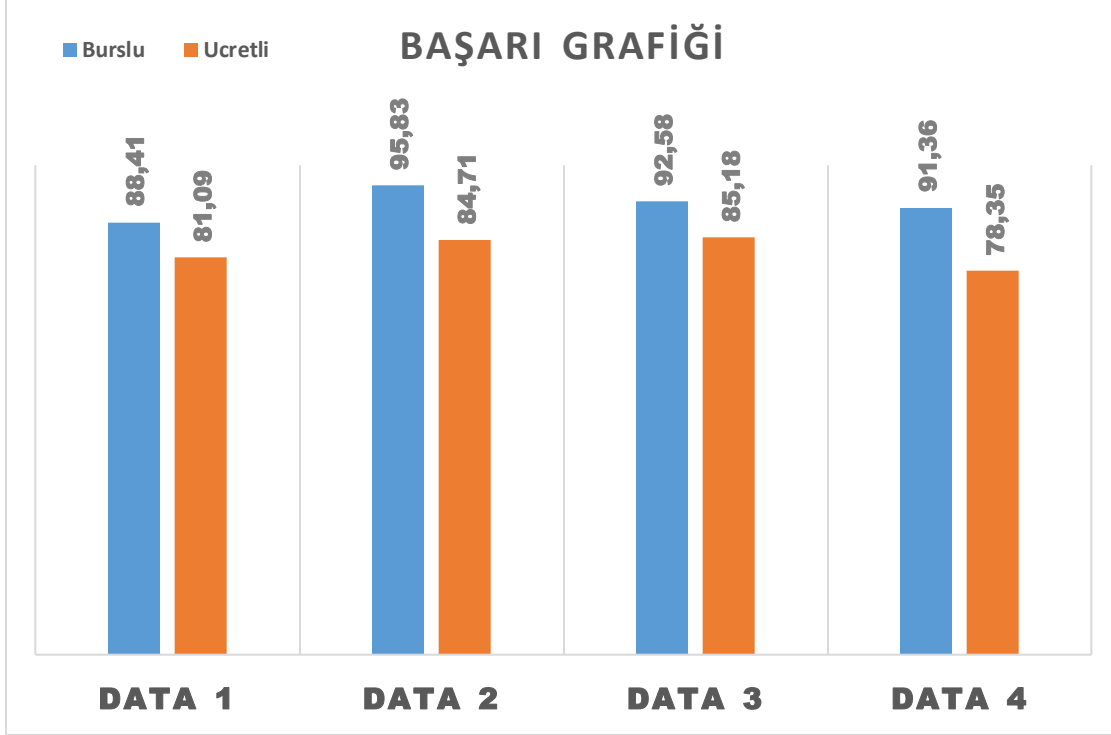
Data 4, 996 saat Rus Dilinin farklı disiplinlerini başarıyla tamamlayan en başarılı 5 öğrencinin performansı ve başarı grafiği makalenin sonuç kısmında verilmiştir.

Sonuç

Rus dilinin fonetik yapısı çok zengin ve kendine özgü birçok hususiyetleri vardır. Rus dili ediniminde, yapılan fonetik hataları daha aza indirmek için sınıflarda verilen okuma, dinleme, yazma, konuşma ve gramer derslerinin tek başına yeterli olmadığı gözlemlenmiştir. Rusça konuşan toplumda dilin taşıyıcıları ile daha yakın etkileşim halinde olunması esastır. Televizyon programlarında, radyolarda, filmlerde vs. daha çok doğru konuşulması ve zengin anlamlar içermesi için tashihler (düzeltmeler) yapılmaktadır. Rus dilini edinen öğrencilerin bu tür programları takip etmeleri, filmleri seyretmeleri tavsiye edilmelidir.

Yabancı dil ediniminde öğrencilerin motivasyonu ve hedefinin olması çok önemlidir (Demirel, 2012:141-153). Fatih Üniversitesinde 2013 yılında yapılan denemelerde burslu öğrencilerin zeki, gayretli, yüksek motivasyonlarına ve ulaşmak istedikleri hedeflere rağmen başarıları %92 bandında seyretmekte, bazen de aşağı düştüğü görülmektedir. Burslu öğrenciler Üniversite ve

YÖK tarafından kazandıkları burslarını kaybetmemek, Yan Dal (Sertifika) ve Çift Ana Dal (Çift Diploma) yapma hedeflerinin olmasına rağmen %100 başarı sağlayamamaktadırlar. Yapılan denemelerde en başarılı burslu ve ücretli öğrencilerin başarı grafiği aşağıdaki gibi saptanmıştır.

Kaynaklar.

1. Ağca, H. (2001). Sözlü ve Yazılı Anlatımda Türkçenin Kullanımı. *Atatürk Kültür Merkezi Yayınları*, Ankara.
2. Akbayır, S. (2003). Dil ve Diksiyon Yazılı ve Sözlü Anlatım Bozuklukları. *Akçağ Yayınları*, Ankara, 2.
3. Demirkan, C. (2008). Yabancı Dil Öğreniminin Bireylerin Sosyal Yaşamına Etkisi: Isparta'da Öğretmenler Üzerine Bir Araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi*, 91.
4. Demirel, M. (2012). Üniversite Öğrencilerinin Kullandıkları Dil Öğrenme Stratejileri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 43, 141-153.

5. Dursunoğlu, H. (2006). TÜRKİYE TÜRKÇESİNDE VURGU. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 7, 1, 267-276.
6. Ergin, M. (1999). Türk Dil Bilgisi. *Bayrak Basım*, İstanbul, 3.
7. Greku, O. (2013). Rus Dilinde Vurgu Sistemi. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi*, 55.
8. Korkmaz, Z. (2007). Türkiye Türkçesi Grameri-Şekil Bilgisi. *Türk Dil Kurumu Yayınları*. Ankara.
9. Аванесов, Р.И. (1984). Русское Литературное Произношение. *Просвещение*, Москва, 383.
10. Зиндер, Л.Р. (1960). Общая Фонетика. *Учпедгиз*, Москва.
11. Кодзасов, С.В., Кривнова О.Ф. (2001). Общая Фонетика. *Издательство РГГУ*.
12. Лю Ли. (2004). Фонетическая Структура Русского Слова в Преподавании Русского Языка Китайцам. *Диссертация*, 126.
13. Унал, К. (2007). Фонетические Ошибки При Изучении Русского Языка Вне Языковой Среды. *Мир русского слова*, 4, 88-90.
14. Черкасова, Т.П. (2009). Методическая Работа На Тему, «Роль Дикции в Пении». *Детская школа искусств имени В.Д. Полеова*, Москва, 1-6.
15. Юнал, К. (2011). [Русский Язык В Турецкой Образовательной Системе](#). *Русский язык и русское слово в межкультурном пространстве*, Фатих университет пресс, Стамбул, 458–462.

Tablo 1.

I. Dönem

Dersin Kodu	Dersin Adı	Teorik	Pratik	Kredi
RLL 109	Listening I	3	0	3
RLL 111	Elementary Russian I	3	0	3
RLL 113	Conversation I	3	0	3
RLL 115	Writing I	3	0	3
RLL 117	Reading I	3	0	3

		15 Saat	0	15 Kredi
--	--	----------------	----------	-----------------

Rus Dili ve Edebiyatı öğrencileri I. Dönemde 15 hafta örgün eğitime devam etmektedirler. Her hafta 15 saat Rus Dili dersi almakta ve bir dönem boyunca toplam **225 saat Teorik Rus Dili ve Edebiyatı Eğitimi** almaktadırlar (www.fatih.edu.tr).

Tablo 2. II. Dönem

Dersin Kodu	Dersin Adı	Teorik	Pratik	Kredi
RLL 110	Listening II	3	0	3
RLL 112	Elementary Russian II	3	0	3
RLL 114	Conversation II	3	0	3
RLL 116	Writing II	3	0	3
RLL 118	Reading II	3	0	3
		15 Saat	0	15 Kredi

Rus Dili ve Edebiyatı öğrencileri II. Dönemde 14 hafta örgün eğitime devam etmektedirler. Her hafta 15 saat Rus Dili dersi almakta ve bir dönem boyunca toplam **210 saat Teorik Rus Dili ve Edebiyatı Eğitimi** almaktadırlar (www.fatih.edu.tr).

Tablo 3. III. Dönem

Dersin Kodu	Dersin Adı	Teorik	Pratik	Kredi
RLL 213	Intermediate Russian I	3	0	3
RLL 215	Conversation III	3	0	3
RLL 217	Lexicology	3	0	3
RLL 219	Introduction to Russian Civilization	3	0	3
RLL 223	Composition	3	0	3
		15 Saat	0	15 Kredi

Rus Dili ve Edebiyatı öğrencileri II. Dönemde 15 hafta örgün eğitime devam etmektedirler. Her hafta 15 saat Rus Dili dersi almakta ve bir dönem boyunca toplam **225 saat Teorik Rus Dili ve Edebiyatı Eğitimi** almaktadırlar (www.fatih.edu.tr).

Tablo 4. IV. Dönem

Ana Dili Türkçe Olan Öğrencilerin Rus Dili Ediniminde Yaptığı Fonetik Hatalar Üzerine Bir Araştırma

Dersin Kodu	Dersin Adı	Teorik	Pratik	Kredi
RLL 216	Intermediate Russian II	3	0	3
RLL 218	Conversation IV	3	0	3
RLL 222	Comparative Grammar	3	0	3
RLL 230	History of Russia	3	0	3
		12 Saat	0	12 Kredi

Rus Dili ve Edebiyatı öğrencileri II. Dönemde 14 hafta örgün eğitime devam etmektedirler. Her hafta 12 saat Rus Dili dersi almakta ve bir dönem boyunca toplam **168 saat Teorik Rus Dili ve Edebiyatı Eğitimi** almaktadırlar (www.fatih.edu.tr).

Tablo 5. V. Dönem

Dersin Kodu	Dersin Adı	Teorik	Pratik	Kredi
RLL 301	Advanced Russian I	3	0	3
RLL 305	Russian Society and Culture I	3	0	3
RLL 311	Translation I	3	0	3
RLL 313	19th Century Russian Literature	3	0	3
		12 Saat	0	12 Kredi

Rus Dili ve Edebiyatı öğrencileri II. Dönemde 14 hafta örgün eğitime devam etmektedirler. Her hafta 12 saat Rus Dili dersi almakta ve bir dönem boyunca toplam **168 saat Teorik Rus Dili ve Edebiyatı Eğitimi** almaktadırlar (www.fatih.edu.tr).

NOT: Rusça *ŭ* harfi uluslararası transkripsiyona göre *j* olarak yazılmaktadır.